

PERCEPCIJA POLITIČARA I EKSPERATA O IZBORNOM PROCESU I IZBORNOJ REFORMI

u z o r
Udruženje za odgovorni i održivi razvoj

MAJ
2025

Finansira
Evropska unija

CENTAR ZA
DEMOKRATSKU
TRANZICIJU

u z o r
Udruženje za odgovorni i održivi razvoj

UMHCG
Ministarstvo javne uprave

Ministarstvo
javne uprave

Impressum

NAZIV ORGANIZACIJE

UZOR - Udruženje za odgovorni i održivi razvoj - UZOR

ZA IZDAVAČA

Danko Jokanović

AUTORI

mr Vuk Čađenović

mr Hakile Resulbegović

GRAFIČKI DIZAJN

Marta Jovičević

ADRESA SJEDIŠTA

**Bulevar Ivana Crnojevića 73,
Podgorica**

KONTAKT PODACI

+382 67 881 918

office@uzor.me

Finansira
Evropska unija

u z o r
Udruženje za odgovorni i održivi razvoj

Ministarstvo
javne uprave

Izveštaj je nastao u okviru projekta „Izborna reforma u fokusu: Vrijeme je!“ koji Centar za demokratsku tranziciju (CDT) realizuje u saradnji sa Udruženjem za odgovorni i održivi razvoj (UZOR) i Udruženjem mladih sa hendikepom (UMHCG), uz finansijsku podršku Evropske unije, posredstvom Delegacije EU u Crnoj Gori i kofinansiranje Ministarstva javne uprave. Njen je sadržaj isključiva odgovornost UZOR-a i ne odražava nužno stavove Evropske unije ili Ministarstva javne uprave.

Sadržaj

Izvršni sažetak	3
Metodologija istraživanja	4
Ključni nalazi istraživanja	5
UVOD	7
1. Stavovi ispitanika/ca o uvođenju otvorenih lista	8
2. Stavovi ispitanika/ca o održavanju lokalnih izbora u jednom danu i uvođenju direktnih izbora za organe mjesnih zajednica	11
2.1. Održavanje lokalnih izbora u jednom danu	11
2.2. Uvođenju direktnih izbora za organe mjesnih zajednica	14
3. Stavovi ispitanika/ca o depolitizaciji i profesionalizaciji izborne administracije	16
4. Stavovi ispitanika/ca o finansiranju političkih partija i sprovođenju preporuka OSCE/ODIHR-a	21
5. Stavovi ispitanika/ca o novom sistemu potvrđivanja kandidatura na izborima i uvođenju individualnih kandidatura	26
6. Stavovi ispitanika/ca o uvođenju afirmativne akcije za pripadnike/ce Romske nacionalne zajednice i Stavovi ispitanika/ca o unaprjeđenju političke participacije žena u izbornim procesima	28
6.1. Stavovi ispitanika/ca o uvođenju afirmativne akcije za pripadnike/ce Romske nacionalne zajednice	28
6.2. Stavovi ispitanika/ca o unaprjeđenju političke participacije žena u izbornim procesima	29
7. Preporuke	30

Izvršni sažetak

NVU Udruženje za odgovorni i održivi razvoj (UZOR) je u periodu od 24.3. do 6.5.2025. sproveo online istraživanje sa ciljem ispitivanja stavova o pojedinim segmentima predstojeće izborne reforme u Crnoj Gori. Istraživanjem su obuhvaćena pitanja koja su u direktnoj ili indirektnoj vezi sa ispunjavanjem OSCE/ODIHR preporuka koje su upućene Crnoj Gori, kao i preporuka Centra za demokratsku tranziciju (CDT) kao jedne od vodećih nevladinih organizacija za praćenje izbornih procesa u Crnoj Gori. Teme na koje se odnosi ovo online istraživanje tiču se ispitivanja stavova ispitanika/ca o:

- uvođenju sistema otvorenih lista;
- uvođenju sistema održavanja lokalnih izbora u jednom danu;
- depolitizaciji i profesionalizaciji izborne administracije;
- sprovođenju preporuka OSCE/ODIHR o finansiranju političkih partija;
- uvođenju sistema potvrđivanja kandidatura na izborima i sistema individualnih kandidatura;
- unapređenju političke participacije žena u izbornim procesima i
- uvođenju afirmativne akcije za pripadnike/ce Romske manjinske zajednice.

Istraživanje je rezultiralo sveobuhvatnom analizom u kojoj su na sistematičan način predstavljeni rezultati istraživanja i dat analitički osvrt na iste.

Metodologija istraživanja

Istraživanje je realizovano korišćenjem online metode prikupljanja podataka (web anketa), a ciljna grupa su bili političari/ke, članovi/ce odbora za izbornu reformu, predstavnici/ce nevladinih organizacija (NVO), akademskog sektora te predstavnici/ce međunarodne zajednice. Ukupan obuhvat iznosio je 82 ispitanika/ce.

Za prikupljanje podataka korišćen je uzorak metodom “grude snijega” (engl. snowball sampling). U praksi je to značilo da su inicijalno kontaktirani ispitanici/ce u skladu sa definisanom ciljnom grupom te su oni pozvali ili prosljedili istraživanje kolegama unutar svojih mreža koji zadovoljavaju navedene kriterijume. Korišćeni uzorak “grude snijega” otežava generalizaciju rezultata na širu populaciju, jer ne garantuje jednaku vjerovatnoću uključivanja svih pripadnika ciljne grupe. Uzorak se formira na osnovu kontakt-mreža i preporuka, što može dovesti do pristrasnosti ka pojedinim krugovima ili grupama.

Istraživanje je sprovedeno putem online upitnika kreiranog u odgovarajućoj platformi za web anketiranje. Upitnik je obuhvatao pitanja o stavovima, iskustvima i poznavanju procesa izborne reforme. Prosječno vrijeme potrebno za popunjavanje upitnika iznosilo je 11 minuta.

Uprkos navedenim ograničenjima, korišćena metodologija omogućava dobijanje preliminarne uvida u mišljenja i iskustva ključnih aktera koji učestvuju ili su neposredno uključeni u oblasti izborne reforme. Dobijeni podaci mogu poslužiti kao osnova za dalja istraživanja, kao i za formulisanje preporuka i politika usmjerenih na unapređenje izbornog procesa.

Ključni nalazi istraživanja

- Gotovo 70% ispitanika/ca pokazuje jasan pozitivan stav prema uvođenju sistema otvorenih lista u Crnoj Gori, dok je svega 6,7% iskazalo negativan stav. Velika većina ispitanika/ca (83,3%) podržava postepeno uvođenje sistema otvorenih lista (shodno predlogu CDT-a), dok svega 10% zagovara momentalnu primjenu ovog sistema. Čak 60% ispitanika/ca je u potpunosti saglasno s tvrdnjom da bi davanje biračima mogućnosti da biraju pojedince na listama, a ne samo političku stranku ili izbornu listu, moglo osnažiti demokratske procese u Crnoj Gori. 63,3% ispitanika/ca su saglasni sa izjavom da otvorene liste mogu demokratizovati unutrašnje odnose u političkim partijama.
- Ukupno 86,2% ispitanika/ca pokazuje podršku konceptu objedinjavanja i održavanja lokalnih izbora u jednom danu. Na pitanje da li bi ovo rješenje unaprijedilo efikasnost i transparentnost izbornog procesa, 62,1% ispitanika/ca je odgovorilo u potpunosti pozitivno. Više od trećine ispitanika/ca (34,5%) je u potpunosti saglasno sa izjavom da bi održavanje lokalnih izbora u jednom danu moglo povećati participaciju građana/ki, dok je dodatnih 20,7% uglavnom saglasno sa ovom izjavom.
- Kada je riječ o uvođenju direktnih izbora za organe mjesnih zajednica – 72,3% ispitanika/ca podržava ovu reformu. Ukupno 44,8% ispitanika/ca se u potpunosti slaže da bi ovaj model trebalo da bude uključen kroz reformu Zakona o izboru odbornika i poslanika.
- Na pitanje u kojoj mjeri podržavaju rješenje shodno kome bi DIK bila sastavljena isključivo od stručnih i nepristrasnih članova/ica, čak 85,7% ispitanika/ca iskazalo je da u potpunosti podržava da DIK bude sastavljena isključivo od stručnih i nepristrasnih članova.
- Na pitanje o centralizaciji izborne administracije odnosno podršci većoj kontroli DIK-a nad opštinskim izbornim komisijama, može se primijetiti da više od 3/4 ispitanika/ca (78,6%) ima dominantno pozitivan stav o ovom rješenju. Većina od 53,6% ispitanika/ca u potpunosti podržava direktan prenos sjednica DIK-a, a dodatnih 28,6% se slaže sa ovim pristupom u razvijanju transparentnosti rada ove institucije.

- Na pitanje o tome u kojoj mjeri podržavaju rješenje shodno kome bi mandat DIK-a trajao duže od mandata Skupštine (npr. 6 godina), u cilju osiguranja nezavisnosti ovog tijela, 78,5% ispitanika/ca istaklo je da podržava jedno ovakvo rješenje, dok je 7,1% ispitanika/ca istaklo u potpunosti negativan stav u vezi sa ovim pitanjem.
- Čak 85,8% ispitanika/ca ima uglavnom pozitivan stav u odnosu na stvaranje finansijske autonomije DIK-a - po uzoru na finansijsku autonomiju koju uživa Agencija za sprečavanje korupcije. Treba istaći da se od ukupnog broja ispitanika/ca, čak 42,9% u potpunosti saglasilo sa uvođenjem modela potpune finansijske autonomije DIK-a.
- 64,3% ispitanika/ca smatra da bi veće ulaganje partijskih sredstava u ženske organizacije povećalo učešće žena u politici. Dvije trećine ispitanika/ca smatra da bi trebalo uvesti sankcije za političke subjekte koji ne poštuju propise o trošenju javnih sredstava namijenjenih ženskim organizacijama.
- Na pitanje šta misle o povećanju maksimalnih iznosa donacija za fizička i pravna lica, većina ispitanika/ca (njih 57,1%) podržava povećanje donacija, ali uz strože mjere kontrole, dok 28,6% ispitanika/ca smatra da treba zadržati postojeće (niže) limite.
- Dvije trećine ispitanika/ca podržava dodatnu kriminalizaciju nelegalnog finansiranja i zloupotrebe državnih resursa uoči izbora (čak 50% ispitanika/ca je u potpunosti saglasno sa ovom mjerom).
- Na pitanje u kojoj mjeri podržavaju smanjenje broja potpisa potrebnih za potvrđivanje predsjedničke kandidature, 37,9% ispitanika/ca podržava ovo rješenje (13,8% u potpunosti), dok 41,3% ima rezerve ili ga ne podržava (17,2% u potpunosti ne podržava).
- Kada je riječ o predlogu CDT-a za uvođenje individualnih kandidatura, postoji podrška ovom rješenju – čak 55,2% ispitanika/ca ga u potpunosti podržava, dok dodatnih 27,6% ima uglavnom pozitivan stav. Vrlo mali procenat ispitanika/ca (3,4%) ne podržava ovu inicijativu.
- 46,4% ispitanika/ca u potpunosti podržava, dok 28,6% ispitanika/ca ima uglavnom pozitivan stav prema predlogu primjene mjera afirmativne akcije za izborne liste pripadnika/ca romskog naroda.
- Više od polovine ispitanika/ca (53,6%) u potpunosti podržava, dok još dodatnih 28,5% ispitanika/ca uglavnom podržava predlog CDT-a za uvođenje rješenja shodno kome bi najmanje 40% kandidata/kinja na listama bile žene i da među svaka tri kandidata/kinje na listama mora biti najmanje jedna osoba manje zastupljenog pola.

UVOD

Izborna zakonodavstvo bilo je jedan od ključnih prioriteta za početak pregovora o članstvu Crne Gore sa Evropskom unijom. U posljednjem izvještaju Evropske komisije (EK) o Crnoj Gori koji je objavljen u drugoj polovini 2024. godine, EK je konstatovala da iako sprovođenje izbora uglavnom jeste zadovoljavajuće, pravni okvir zahtijeva sveobuhvatnu reformu i usklađivanje sa EU standardima, posebno u određenim segmentima, poput ograničenja vezanih za prava glasanja i kandidature, transparentnosti, mehanizmima rješavanja izbornih sporova, nadzoru nad finansiranjem izbornih kampanja i medijima. Evropska komisija je posebno apostrofirala da većina preporuka OEBS-a/ODIHR-a još nisu adresirane, zaključujući da bi Crna Gora trebala da teži daljem usklađivanju svojih izbornih procesa s najvišim demokratskim standardima. U Izvještaju EK se posebno navodi da je Skupština u decembru 2024. godine uspostavila Odbor za sveobuhvatnu izbornu reformu. Ipak, prema zaključcima EK, rad Odbora do sada nije rezultirao progresom u ispunjavanju preporuka OSCE/ODIHR o ključnim pitanjima vezanim za izbornu reformu u Crnoj Gori.

Jedna od prioritetnih preporuka OSCE/ODIHR za Crnu Goru odnosi se na preduzimanje sveobuhvatne reforme izbornog pravnog okvira i regulisanja ključnih aspekata izbora. Naglašeno je da bi u skladu sa preuzetim međunarodnim obavezama, proces reformi trebalo da bude sveobuhvatan, kako bi osigurao javnu raspravu i bio završen znatno prije sljedećih izbora. Crna Gora je posljednjih godina u nekoliko navrata pokušala da sprovede proces sveobuhvatne izborne reforme, ali do sada taj proces nije rezultirao usvajanjem ključnih reformi koje bi vodile unapređenju izbornog zakonodavstva. Izborne reforme su se svodile na parcijalne izmjene zakona iz seta izbornog zakonodavstva, dok su ključni aspekti izborne reforme i izmjene Zakona o izboru odbornika/ca i poslanika/ca izostale.

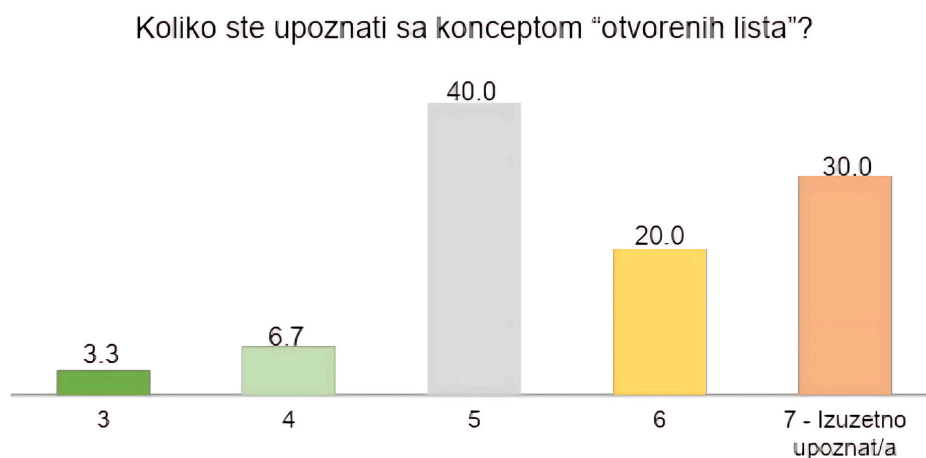
Očekuje se da će Odbor za sveobuhvatnu izbornu reformu u narednim mjesecima intenzivirati svoj rad. Izvjesno je da će izborna reforma biti jedan od ključnih prioriteta u narednoj fazi procesa EU integracija. Nedavno usvojen strateški dokument "Reformska agenda Crne Gore 2024-2027: za Instrument EU za reforme i rast" izbornu reformu definiše kao jednu od ključnih reformskih aktivnosti u oblasti jačanja temeljnih prava i vladavine prava. U dokumentu se ističe da se Crna Gora nedvosmisleno obavezala na uspostavljanje sveobuhvatnog i usklađenog pravnog okvira za sprovođenje izbora, u skladu sa evropskim standardima i preporukama OSCE/ODIHR-a i Savjeta Evrope. Dokument pojašnjava da ova reformska aktivnost uključuje reviziju zakonodavstva koje se odnosi na izbore, profesionalizaciju Državne izborne komisije i jačanje nezavisnosti izbornih komisija. Rok koji je u okviru ovog dokumenta predviđen za usvajanje reformisanog izbornog zakonodavstva je kraj 2025. godine.

1. Stavovi ispitanika/ca o uvođenju sistema otvorenih lista

Jedna od tema koja u posljednje vrijeme u kontinuitetu budi interesovanje javnosti u vezi sa izbornom reformom je uvođenje sistema otvorenih lista u izborni sistem Crne Gore. Crna Gora trenutno koristi proporcionalni izborni sistem sa zatvorenim listama. U ovom sistemu, političke partije i njihova rukovodstva imaju dominantnu ulogu - one određuju redosljed kandidata na listama dok birači glasaju za izbornu listu u cjelini, bez mogućnosti da izraze preferencu u vezi individualnih kandidata/kinja na listama. Uvođenje tzv. preferencijalnog glasanja odnosno otvorenih lista omogućilo bi biračima da, pored izbora liste, označe i svoje preferencije za određene kandidate/kinje unutar te liste, čime bi se u konačnom unaprijedila ukupna odgovornost izabranih predstavnika prema biračima. U okviru ovog istraživanja, pokušali smo da ocijenimo stavove ispitanika/ca o konceptu otvorenih lista kao mogućem novom elementu izborne reforme u Crnoj Gori. Istraživanje je obuhvatilo stavove o tome koliko su ispitanici/e upoznati sa konceptom otvorenih lista, njegovim potencijalnim prednostima i rizicima, kao i izazovima uvođenja otvorenih lista.

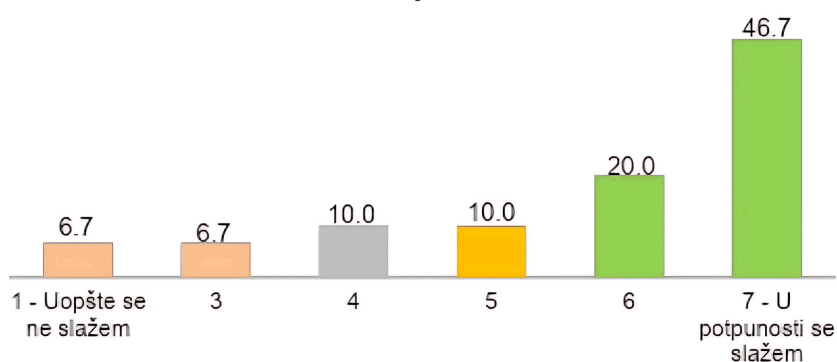
Kada je riječ o poznavanju sistema otvorenih lista, jasna većina ispitanik/ca (90%) pokazala je određeni nivo znanja o ovom konceptu. Njih 30% ocijenilo je da su „izuzetno upoznati“, dodatnih 20% izjavilo da su „dosta upoznati“, dok je samo manji dio ispitanika/ca (10%) ocijenio da su „minimalno upoznati“ sa otvorenim listama.

Ovo ukazuje na to da se tema otvorenih lista već prepoznaje u javnosti, ali postoji prostor za dodatno informisanje i edukaciju.

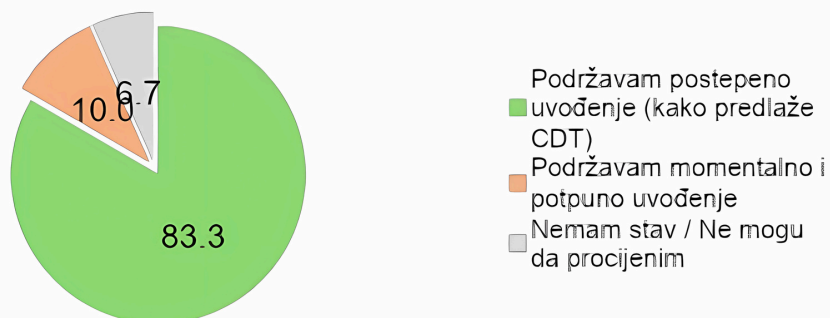
Na pitanje da li se slažu s izjavom da je sistem otvorenih lista dobar za Crnu Goru, 46,7% ispitanika/ca se „u potpunosti slaže“, dok se još 20% „slaže“. Ukupno gledano, gotovo 70% ispitanika/ca pokazuje jasan pozitivan stav prema ovom modelu. Samo 6,7% je izjavilo da se „uopšte ne slaže“ sa uvođenjem sistema otvorenih lista.

Sistem otvorenih lista je dobar za Crnu Goru

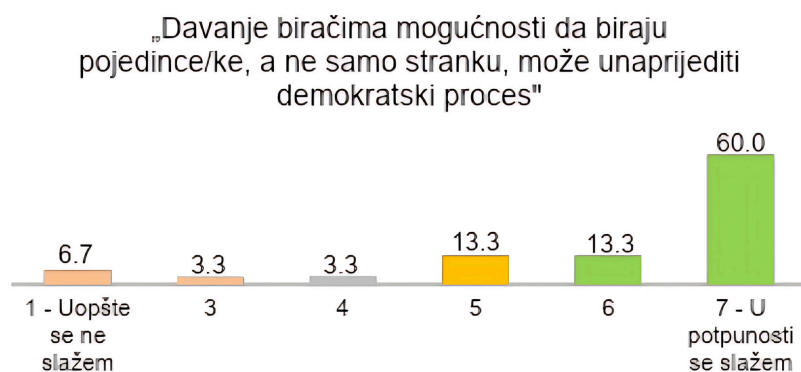

Sa druge strane, velika većina ispitanika/ca (83,3%) podržava postepeno uvođenje sistema otvorenih lista (shodno predlogu CDT-a), dok svega 10% zagovara momentalnu primjenu. Ovo ukazuje na očigledno oprezan pristup reformi koji su pokazali ispitanici/e. Dok sa jedne strane prepoznaju značaj ove reforme, svojim stavovima ipak iskazuju da žele da se reforma sprovede temeljno, uz adekvatne pripreme.

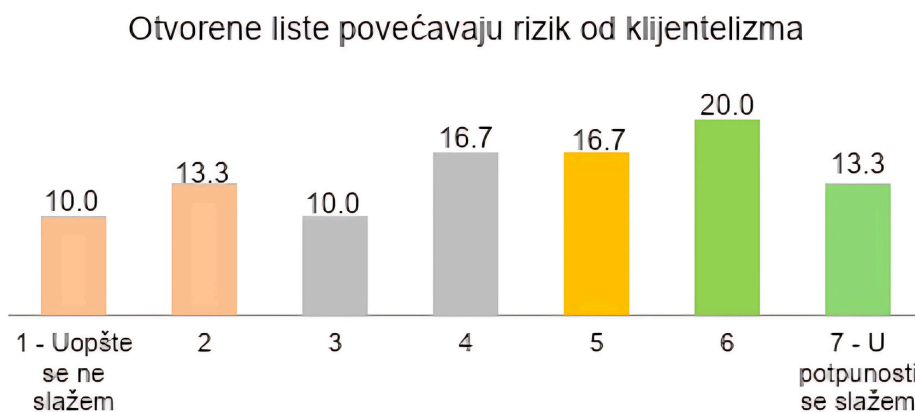
Koji je Vaš stav o načinu uvođenja sistema otvorenih lista?

Kada je riječ o percepciji ispitanika/ca o demokratskom potencijalu uvođenja sistema otvorenih lista u izborni sistem Crne Gore, većina učesnika/ca vjeruje da otvorene liste mogu unaprijediti demokratski proces. Čak 60% se „u potpunosti slaže“ s tvrdnjom da bi davanje biračima mogućnosti da biraju pojedince na listama, a ne samo političku stranku ili izbornu listu, moglo osnažiti demokratske procese u Crnoj Gori. Slično tome, 63,3% ispitanika/ca je saglasno sa izjavom da otvorene liste mogu demokratizovati unutrašnje odnose u političkim partijama.

Ispitanike/e smo pitali i o potencijalnim rizicima vezanim za uvođenje sistema otvorenih lista. Kada je riječ o riziku od klijentelizma, odgovori su bili podijeljeni. 50% ispitanika/ca pokazuje određeni stepen slaganja s tvrdnjom da otvorene liste mogu povećati rizik od klijentelizma, dok 23,3% uopšte ne vidi taj rizik.

Ovi rezultati ukazuju na potrebu da eventualno uvođenje sistema otvorenih lista mora da bude brižljivo pripremano uz uspostavljanje mehanizama kontrole i transparentnosti, koji će smanjiti rizik od pojave klijentelizma, ukoliko se sistem bude mijenjao. Na pitanje o najvećim izazovima uvođenja sistema otvorenih lista, ispitanici/e su najčešće navodili poteškoće u edukaciji birača (70%); tehničke izazove i troškove sprovođenja (33,3%); rizik od smanjenja zastupljenosti afirmativnih grupa (30%) i mogućnost porasta klijentelizma (23,3%).

2. Stavovi ispitanika/ca o održavanju lokalnih izbora u jednom danu i uvođenju direktnih izbora za organe mjesnih zajednica

2.1. Održavanje lokalnih izbora u jednom danu

Evropska komisija je u izvještajima ukazivala da uprkos ranije postignutom međupartijskom dogovoru da se svi lokalni izbori održavaju istog dana, pravni okvir i dalje predviđa njihovo održavanje u različitim terminima, što, prema stavu EK, vodi stanju konstantne izborne kampanje kako na lokalnom tako i na nacionalnom nivou.

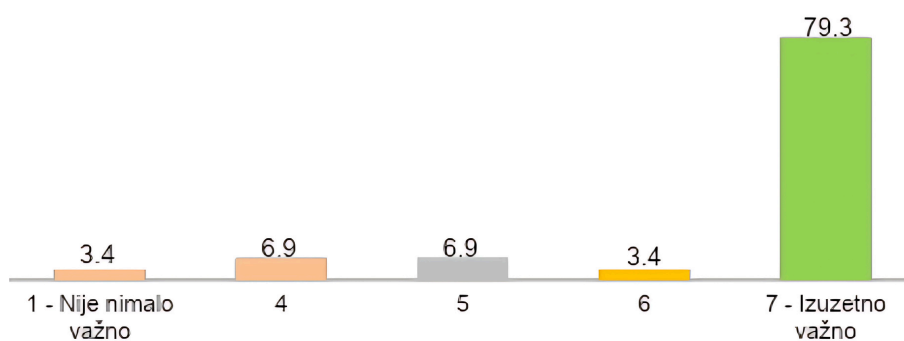
Ovo je i dalje slučaj, s obzirom na to da od 2019. godine, kada je ovo rješenje diskutovano među političkim akterima vlasti i opozicije u sklopu tadašnjeg ciklusa izborne reforme, ono nije doživjelo svoju 'političku i pravnu konkretizaciju'.

Lokalni izbori u Crnoj Gori se i dalje održavaju u različitim terminima, što dovodi do čestih izbornih kampanja, povećanih troškova finansiranja političkih subjekata i izbornih kampanja, ali i stvaranju mogućnosti za izborne manipulacije, poput tzv. "izbornog turizma". Prije nekoliko sedmica, Ministarstvo javne uprave predložilo je Koncept zakona o lokalnim izborima koji predviđa održavanje svih lokalnih izbora u jednom danu, uvođenje otvorenih lista i neposredan izbor predsjednika opština i savjeta mjesnih zajednica. Prilikom predstavljanja ove inicijative, Ministar javne uprave Maraš Dukaj rekao je da je Koncept zakona pripremio stručni tim i da je poslat Odboru za izbornu reformu crnogorske Skupštine.

U okviru ovog istraživanja, nastojali smo da analiziramo stavove ispitanika/ca o potencijalnim efektima i izazovima inicijative za objedinjavanje termina održavanja svih lokalnih izbora u Crnoj Gori. Ispitanici/e su imali mogućnost da ocijene značaj ove reforme, njene prednosti i moguće posljedice, te prokomentarišu prateće aspekte kao što su njen uticaj na participaciju građana/ki u političkim procesima kao i potrebne zakonodavne promjene.

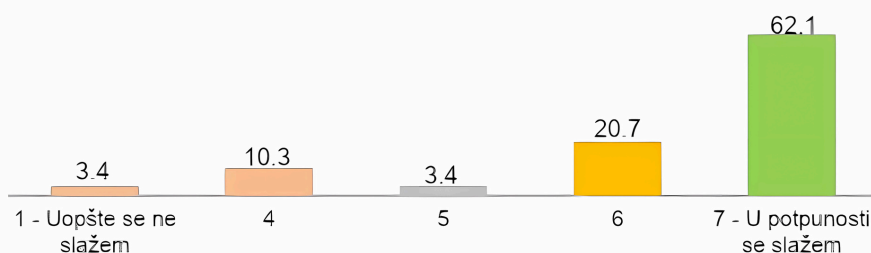
Kada je riječ o značaju ove reforme koja bi se ogledala u objedinjavanju svih lokalnih izbora u Crnoj Gori, velika većina ispitanika/ca smatra da je ideja o održavanju svih lokalnih izbora u jednom danu izuzetno važna – čak 79,3% dalo je ocjenu 7 (najviša moguća), dok ju je dodatnih 3,4% ocijenilo sa 6. Ukupno 82,7% ispitanika/ca pokazuje snažnu podršku ovom konceptu, što ukazuje na visok stepen konsenzusa o potrebi za održavanjem lokalnih izbora u jednom danu.

U kojoj mjeri smatrate važnim održavanje svih lokalnih izbora u jednom danu?

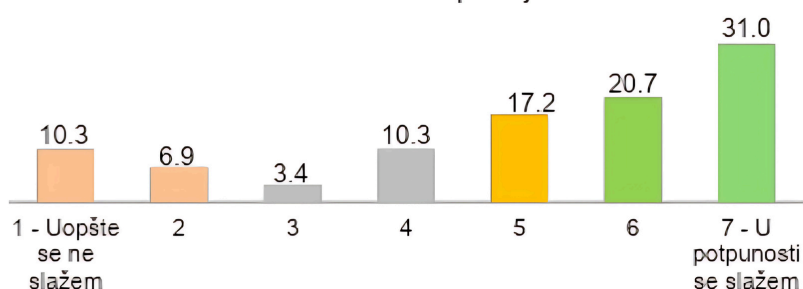
Na pitanje da li bi ovo rješenje unaprijedilo efikasnost i transparentnost izbornog procesa, 62,1% se u potpunosti slaže, a dodatnih 24,1% se slaže. Dakle, kao i na prethodno pitanje, više od 80% ispitanika/ca smatra da bi objedinjavanje izbora dovelo do pozitivnih institucionalnih pomaka u vezi sprovođenja lokalnih izbora u Crnoj Gori.

Održavanje svih lokalnih izbora u jednom danu unaprijedilo bi efikasnost i transparentnost izbornog procesa: U kojoj mjeri se slažete ili ne slažete sa sljedećim izjavama?

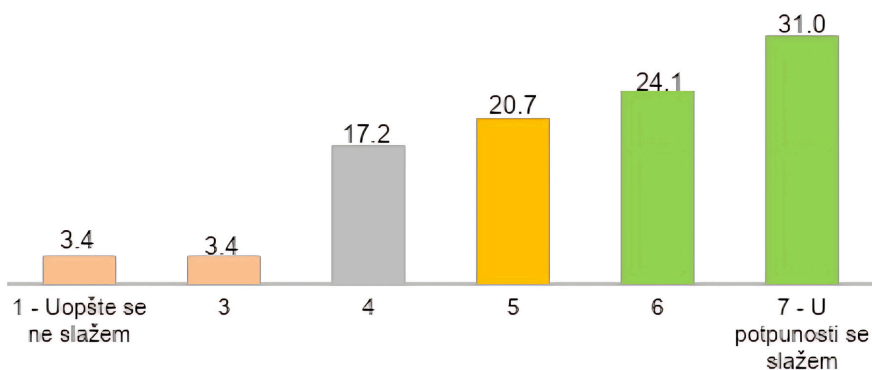
Da bi se ova reforma sprovela u punom kapacitetu, većina ispitanika/ca (51,7%) smatra da su potrebne značajne zakonske i institucionalne izmjene. U pogledu potencijala ove inicijative za povećanje učešća građana/ki u društvenim i političkim procesima, rezultati su nešto podijeljeniji, ali ipak većinski pozitivni.

Za ovu reformu su neophodne značajne zakonske
ili institucionalne promjene

Blizu trećine ispitanika/ca (31%) se u potpunosti slaže sa izjavom da bi održavanje lokalnih izbora u jednom danu moglo povećati participaciju građana/ki, dok je dodatnih 44,8%, u većoj ili manjoj mjeri, saglasno sa ovom izjavom.

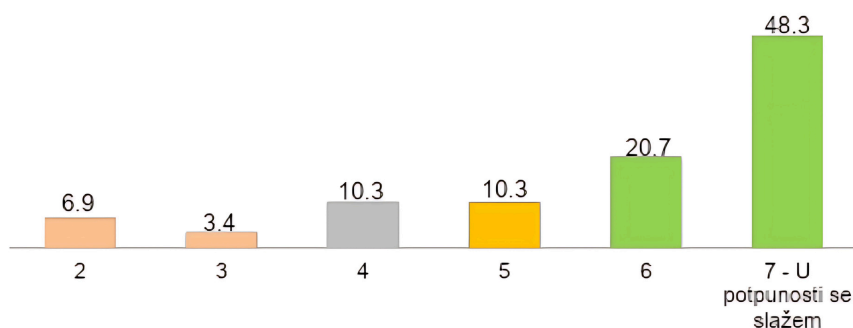
Održavanje lokalnih izbora u jednom danu moglo bi
povećati participaciju građana/ki

Dakle, ukupno više od dvije trećine (75,8%) ispitanika/ca izražava, u većoj ili manjoj mjeri, uvjerenje da bi ova reforma mogla pozitivno uticati na participaciju građana/ki. Konačno, kada je riječ o mogućem uticaju ove inicijative na političku stabilnost, ispitanici/e u većoj mjeri smatraju da bi objedinjavanje izbora moglo smanjiti političke tenzije i polarizaciju u društvu – 79,3% se slaže ili u potpunosti slaže s ovom tvrdnjom.

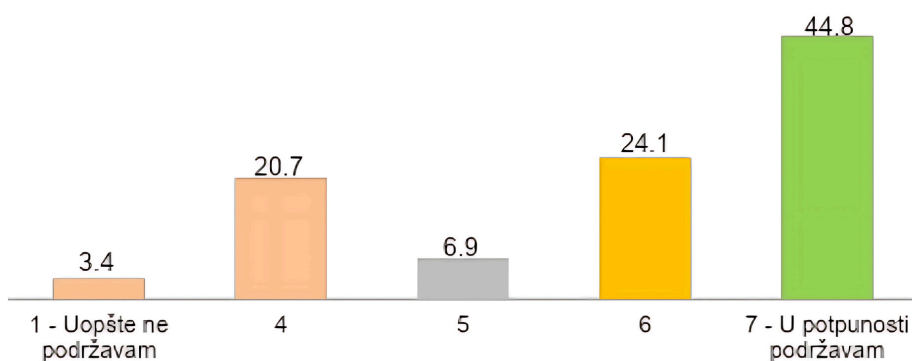
Održavanje lokalnih izbora u jednom danu može doprinijeti smanjenju političkih tenzija i polarizacije

2.2. Uvođenje direktnih izbora za organe mjesnih zajednica

Kada je riječ o uvođenju direktnih izbora za organe mjesnih zajednica, 72,3% ispitanika/ca podržava ovu reformu. Ukupno 44,8% ispitanika/ca se u potpunosti slaže da bi ovaj model trebao biti uključen kroz reformu Zakona o izboru odbornika i poslanika, dok 31% njih pokazuje umjereniju saglasnost u odnosu na ovu reformu. Dakle, više od 75% ispitanika/ca daje podršku institucionalizaciji ove reforme kroz izmjene Zakona o izboru odbornika i poslanika.

U kojoj mjeri podržavate uključivanje ovog načina izbora u novi Zakon o izboru odbornika i poslanika (ZIO)?

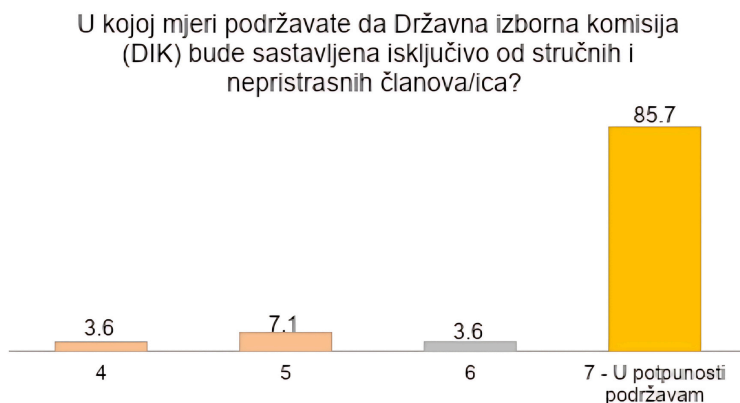
Ovi rezultati nedvosmisleno potvrđuju da postoji otvorenost ispitanika/ca prema dubljoj demokratizaciji lokalnog nivoa vlasti.

Većina ispitanika/ca vjeruje da zajedničko organizovanje izbora za mjesne zajednice sa lokalnim izborima ne bi značajno povećalo troškove izbora – ukupno 72,3% se slaže ili u potpunosti slaže s tom tvrdnjom. Kada je riječ o prepoznavanju ključnih koristi direktnih izbora za mjesne zajednice, ispitanici/e su identifikovali sljedeće kao glavne koristi: Jačanje odgovornosti lokalnih predstavnika – 72,4%; veća participacija građana – 55,2% i veća transparentnost lokalnih vlasti – 44,8%.

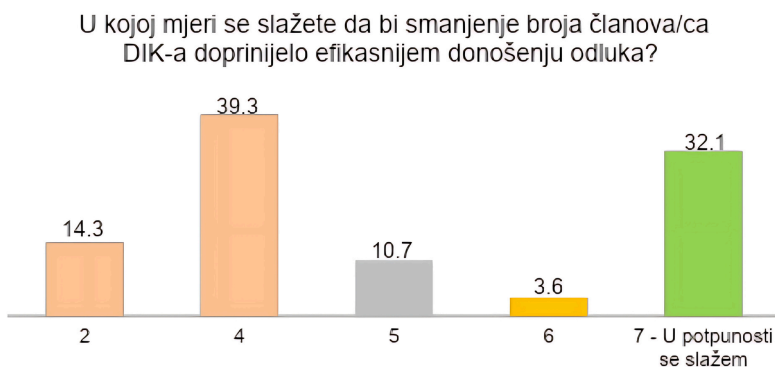
3. Stavovi ispitanika/ca o depolitizaciji i profesionalizaciji izborne administracije

U okviru sprovedenog online istraživanja, nastojali smo ispitati stavove ispitanika/ca koji dominantno dolaze iz stručne javnosti, na koji način percipiraju ključne reforme usmjerene ka jačanju nezavisnosti, efikasnosti i profesionalnosti Državne izborne komisije (DIK) i ukupne izborne administracije. Istraživanje je obuhvatilo stavove o sastavu DIK-a, mandatima, obuci, transparentnosti i upravljačkim praksama.

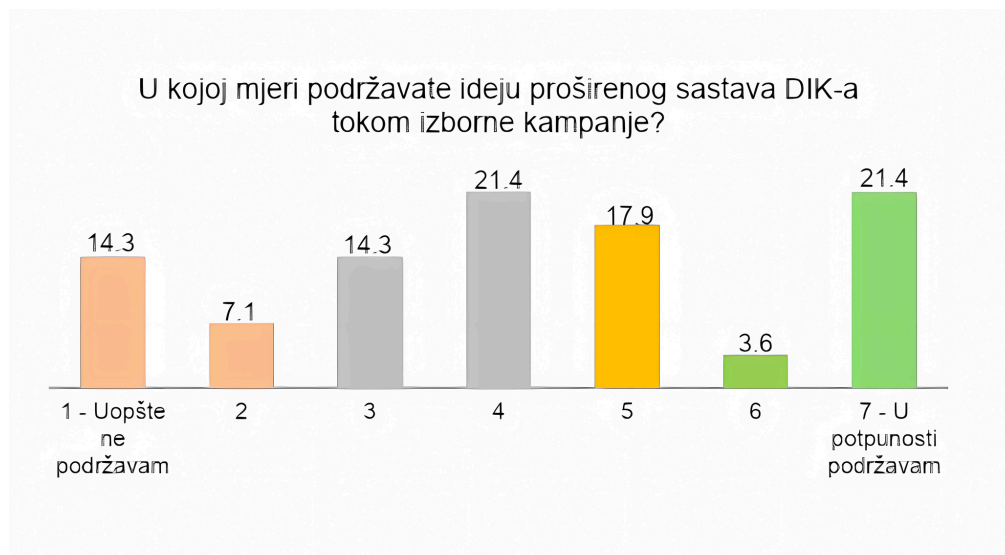
Na pitanje u kojoj mjeri podržavaju rješenje shodno kome bi DIK bila sastavljena isključivo od stručnih i nepristrasnih članova/ica, značajna većina ispitanika/ca (85,7%) iskazala je da u potpunosti podržava da DIK bude sastavljena isključivo od stručnih i nepristrasnih članova/ica, što ukazuje na široku podršku depolitizaciji ovog tijela. Ovakvi rezultati potvrđuju stav da stručna javnost ne vidi partijsku podjelu mjesta u DIK-u kao efikasno rješenje za očuvanje kredibiliteta ove institucije i izbornog procesa.

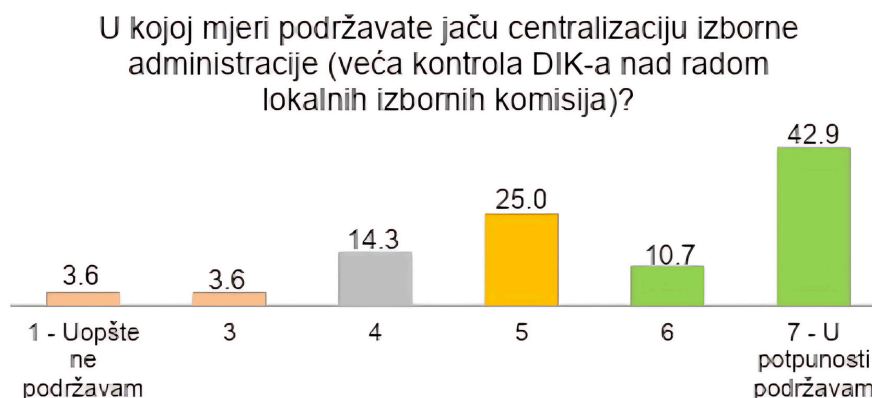
Nesto više od trećine ispitanika/ca (35,7%) je saglasno sa tvrdnjom da bi smanjenje broja članova DIK-a doprinijelo efikasnijem donošenju odluka. Evidentna je značajna rezerva koju je iskazalo 39,3% ispitanika/ca, koji su istakli neutralan stav po ovom pitanju, dok je 14,3% ispitanika/ca istaklo uglavnom negativan stav, što uslovljava zaključak da više od polovine ispitanika/ca ipak ne podržava rješenje po kome bi trebalo smanjiti broj članova DIK-a.

Kada je riječ o mogućem proširenju sastava DIK-a tokom kampanje, 24,1% ga u potpunosti podržava, dok gotovo isti broj ispitanika/ca (24,1%) ima neutralan stav o ovom pitanju.

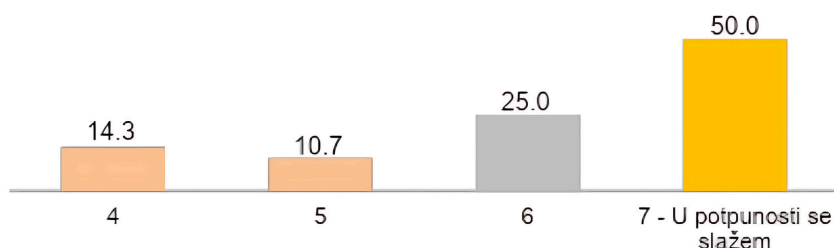
Na pitanje o centralizaciji izborne administracije, odnosno podršci većoj kontroli DIK-a nad opštinskim izbornim komisijama, može se primijetiti da više od 3/4 ispitanika/ca (78,6%) ima pozitivan stav o ovom rješenju. Svega 3,6% ispitanika/ca ima donekle negativan stav po pitanju centralizacije izborne administracije, što ukazuje da ispitanici/e prepoznaju važnost unapređenja institucionalnog uticaja koji Državna izborna komisija treba da ima u toku organizacije izbornih procesa.

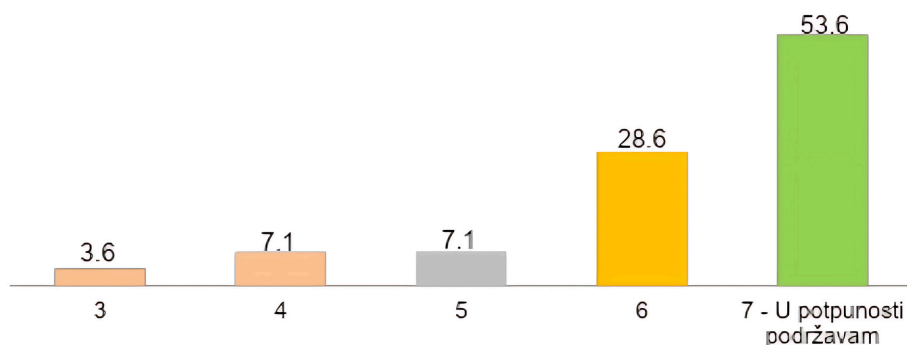
Jedno od pitanja koje je rezultiralo pozitivnim reakcijama ispitanika/ca odnosilo se na obuku i sertifikaciju članova/ica biračkih odbora. Na pitanje u kojoj mjeri se slažete da bi obuka i sertifikacija članova/ica biračkih odbora od strane DIK-a mogla unaprijediti integritet izbornog procesa, 85,7% ispitanika/ca imalo je pozitivan stav. Reakcija ispitanika/ca na ovo pitanje jasno ukazuje da stručna javnost prepoznaje neophodnost profesionalizacije i većeg stepena edukacije osoblja koje radi u organima za neposredno sprovođenje izbornih radnji.

U kojoj mjeri se slažete da bi obuka i sertifikacija članova/ica biračkih odbora (BO) od strane DIK-a mogla unaprijediti integritet izbornog procesa?

Kada je u pitanju transparentnost rada Državne izborne komisije, čak 53,6% ispitanika/ca u potpunosti podržava direktan prenos sjednica DIK-a, a dodatnih 28,6% se slaže sa novim pristupom u razvijanju transparentnosti rada ove institucije. Ukupno više od 86% podržava veću javnost i otvorenost u radu Državne izborne komisije.

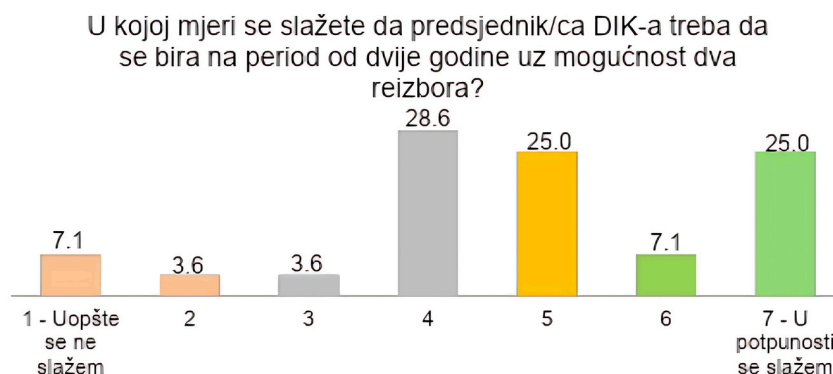
U kojoj mjeri podržavate ideju direktnog prenosa sjednica DIK-a uživo (online)?

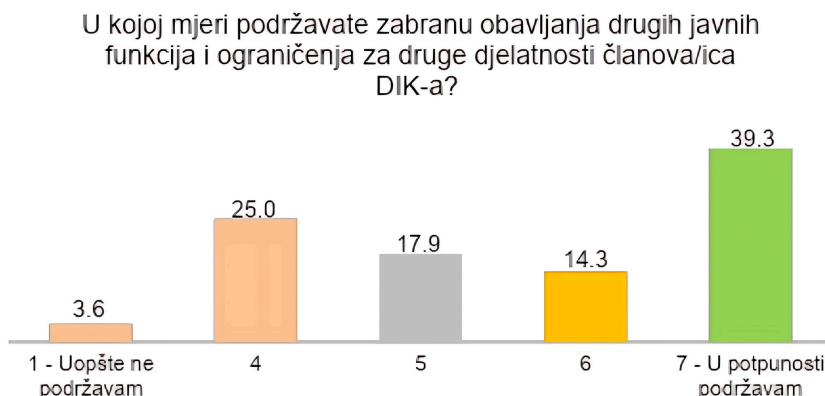
U ovom dijelu treba podsjetiti da je DIK 17. aprila 2025. godine održala svoju prvu sjednicu koja je emitovana uživo, koristeći video opremu koju je obezbijedila Misija OEBS-a u Crnoj Gori. Na ovaj način, DIK je ispunio OSCE/ODIHR preporuke nakon parlamentarnih izbora 2020. godine, koje su podrazumijevale da se razmotri onlajn emitovanje sjednica DIK-a uživo, uz prisustvo medija, kako bi se povećala transparentnost i ojačalo povjerenje javnosti u rad u organa za sprovođenje izbora.

Na pitanje o tome u kojoj mjeri podržavaju rješenje shodno kome bi mandat DIK-a trajao duže od mandata Skupštine (npr. 6 godina), u cilju osiguranja nezavisnosti ovog tijela, 78,5% ispitanika/ca istaklo je da podržava jedno ovakvo rješenje, dok je 7,1% ispitanika/ca istaklo u potpunosti negativan stav u vezi sa ovim pitanjem.

Kada je u pitanju mandat predsjednika DIK-a, svaki četvrti ispitanik/ca (25%) u potpunosti podržava ograničenje shodno kome predsjednik/ca DIK-a treba da se bira na period od dvije godine uz mogućnost dva reizbora. 10,7% ispitanika/ca ima uglavnom negativan stav po ovom pitanju.

Više od polovine ispitanika/ca (53,6%) uglavnom je saglasno sa uvođenjem zabrane obavljanja drugih javnih funkcija i ograničenja za članove DIK-a, dok 42,9% ispitanika/ca ima uglavnom neutralan stav po ovom pitanju.

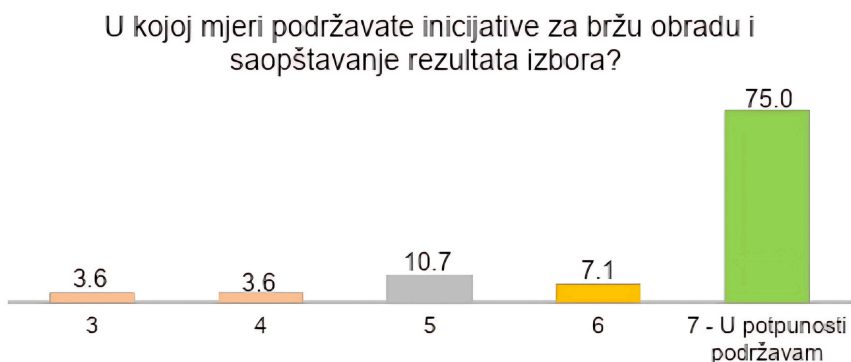

Na pitanje u kojoj mjeri se slažu da bi finansijska autonomija DIK-a (po uzoru na finansijsku autonomiju koju uživa Agencija za sprječavanje korupcije) doprinijela nezavisnosti i efikasnosti ove institucije, 60,8% ispitanika/ca je uglavnom pozitivno odgovorilo. Treba istaći da se od ukupnog broja ispitanika/ca, čak 42,9% u potpunosti saglasilo sa uvođenjem modela potpune finansijske autonomije DIK-a. Interesantno je takođe da nije bilo ispitanika/ca koji su imali uglavnom ili u potpunosti negativan stav po ovom pitanju.

Kada je u pitanju strateško planiranje i izvještavanje DIK-a, ispitanici/e u značajnoj mjeri smatraju važnim da DIK ima zakonske obaveze strateškog planiranja i podnošenja izvještaja – 60,7% ispitanika/ca je uglavnom ili u potpunosti saglasna sa ovom obavezom, što ukazuje na podršku jačanju institucionalne odgovornosti u radu DIK-a.

Treba istaći da ni na ovo pitanje nije bilo ispitanika/ca koji su imali uglavnom ili u potpunosti negativan stav. Konačno, kada je riječ o potrebi da DIK brže obrađuje podatke i brže saopštava rezultata izbora, čak 82,1% ispitanika/ca podržava ovu inicijativu. Ovdje treba napomenuti da 75% ispitanika/ca ima u potpunosti pozitivan stav po ovom pitanju, dok nije bilo ispitanika/ca koji su imali uglavnom ili u potpunosti negativan stav o istom.

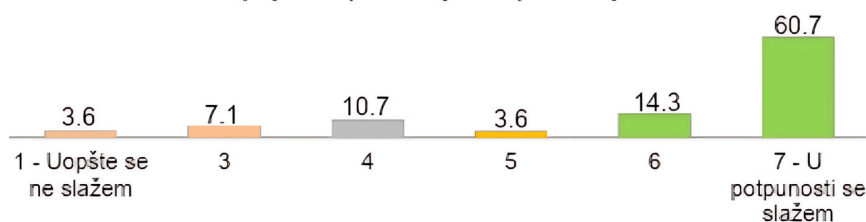
4. Stavovi ispitanika/ca o finansiranju političkih partija i sprovođenju preporuka OSCE/ODIHR-a

Ovaj segment pitanja online istraživanja odnosio se na stavove ispitanika/ca o finansiranju političkih subjekata i izbornih kampanja, u kontekstu sprovođenja preporuka OSCE/ODIHR-a iz ranijih izbornih procesa. Rezultati ukazuju na visok nivo podrške mjerama koje bi unaprijedile odgovornost u sistemu finansiranja političkih partija i izbornih kampanja. U ovom dijelu treba naglasiti da Crna Gora još uvijek nije izmijenila svoj Zakon o finansiranju političkih partija i izbornih kampanja, shodno preporukama GRECO i OSCE/ODIHR. Evropska komisija u svom posljednjem godišnjem izvještaju ukazuje da pravni okvir u ovoj oblasti treba mijenjati u skladu sa evropskim standardima i preporukama međunarodnih organizacija, kako bi se unaprijedila transparentnost, kontrola trošenja finansijskih sredstava od strane političkih partija i spriječila zloupotrebe državnih resursa.

Iako je bio plan da se proces revizije Zakona o finansiranju političkih partija i izbornih kampanja kompletira do kraja 2024. godine, taj proces još uvijek nije okončan.

Kada je u pitanju odgovor ispitanika/ca na pitanja o ograničavanju troškova izborne kampanje, ispitanici/e u velikoj mjeri izražavaju saglasnost s potrebom da se ograniče troškovi izbornih kampanja kako bi se spriječila prekomjerna potrošnja. Čak 60,7% njih se u potpunosti slaže sa uvođenjem ograničenja u vezi sa finansiranjem izborne kampanje, dok još dodatnih 17,9% ispitanika/ca ima uglavnom pozitivan stav ka ovom pitanju. Dakle, gotovo 80% ispitanika/ca podržava ovu mjeru, što govori o snažnoj percepciji da uvođenje ograničenja u finansiranju izborne kampanje može pozitivno uticati na ravnopravnost učesnika izbornog procesa.

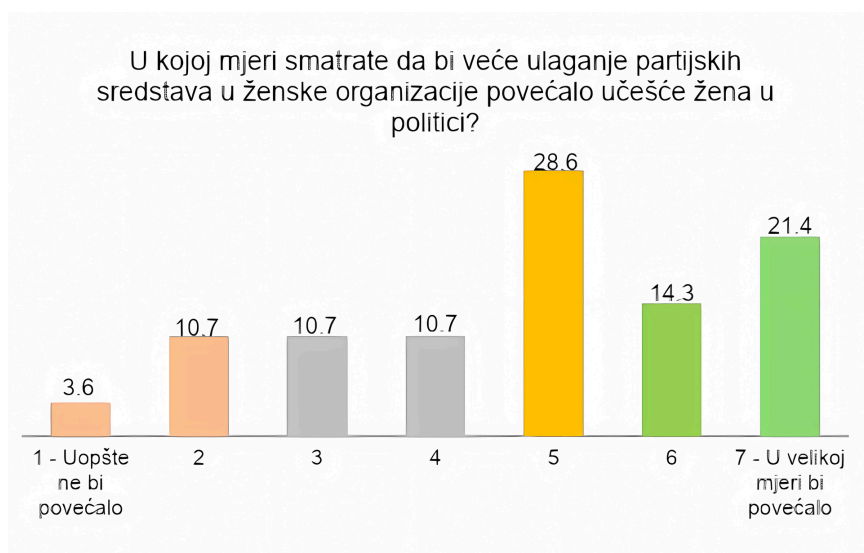
U kojoj mjeri se slažete sa potrebom da se ograniče troškovi kampanje i javnog finansiranja kako bi se spriječila prekomjerna potrošnja?

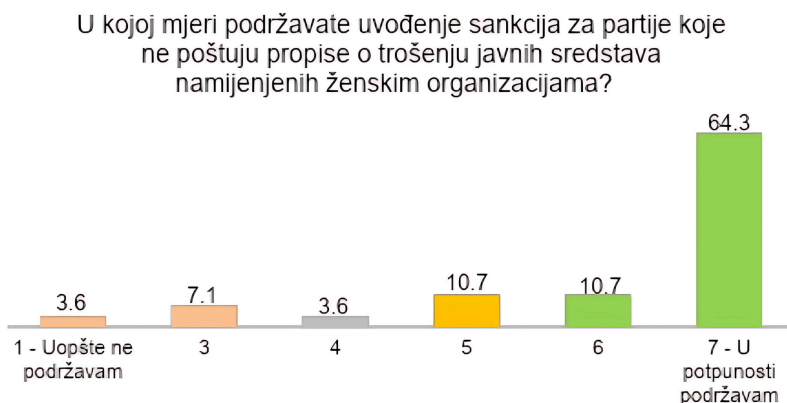

Obaveza političkih partija da dio finansijskih sredstava koje prihoduju po osnovu redovnog funkcionisanja usmjeravaju na funkcionisanje i jačanje kapaciteta ženskih organizacija, uvedeno je izmjenama Zakona o finansiranju političkih subjekata iz 2020. godine. Zakon propisuje da budžetska sredstva za finansiranje redovnog rada ženskih organizacija u političkim subjektima u Skupštini Crne Gore iznose 0,05% planiranih ukupnih budžetskih sredstava, te da se ova sredstva mogu trošiti samo u skladu sa statutima ženskih organizacija unutar političkih partija.

U okviru istraživanja, ispitanike/ce smo pitali u kojoj mjeri smatraju da bi veće ulaganje partijskih sredstava u ženske organizacije povećalo učešće žena u politici. Većina ispitanika/ca (64,3%) ima uglavnom pozitivan stav prema ovom pitanju. Petina ispitanika/ca (21,4%) je u potpunosti saglasno sa tim da bi veće ulaganje partijskih sredstava u ženske organizacije povećalo učešće žena u politici, dok četvrtina ispitanika/ca (25%) ima uglavnom negativan stav po ovom pitanju. Svega 3,6% ispitanika/ca uopšte ne vidi efekat ulaganja partijskih sredstava u ženske organizacije.

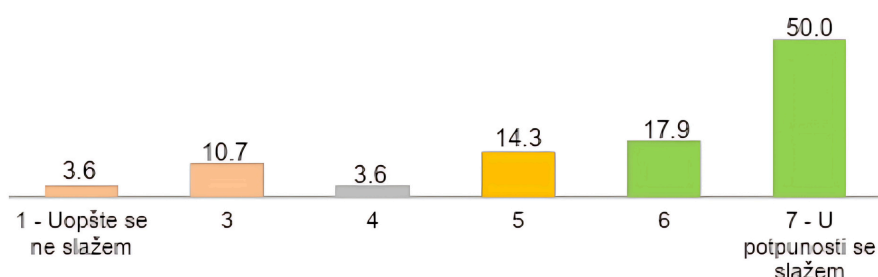

Sa druge strane, dvije trećine ispitanika/ca smatra da bi trebalo uvesti sankcije za političke subjekte koji ne poštuju propise o trošenju javnih sredstava namijenjenih ženskim organizacijama, dok dodatnih 21,4% ispitanika/ca pokazuje srednju do visoku podršku ovoj tvrdnji.

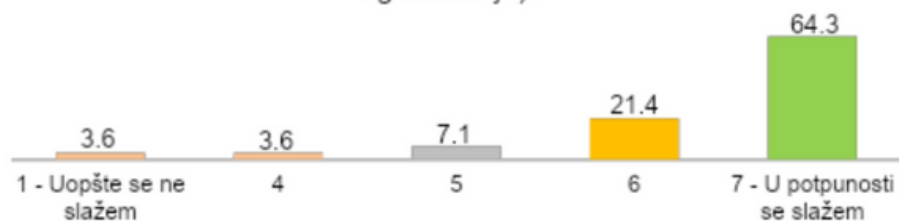
Na pitanje da li bi obavezni bankovni transferi za veće donacije iznad određenog iznosa povećali transparentnost finansiranja izbornih kampanja, polovina ispitanika/ca (50%) izražava u potpunosti afirmativan stav, dok još 32,2% njih ima uglavnom pozitivan stav. Svega 3,6% ispitanika/ca nije saglasan sa ovom tvrdnjom.

U kojoj mjeri se slažete da bi obavezni bankovni transferi za donacije iznad određenog iznosa poboljšali transparentnost finansiranja kampanja?

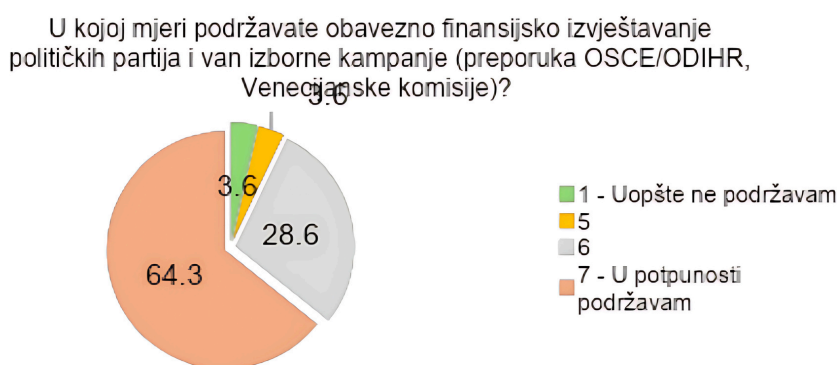

Vrlo snažna podrška među ispitanicima/cama postoji i za uvođenje mjere shodno kojoj bi se troškovi kampanje pratili od samog početka izbornog procesa - od raspisivanja izbora, i shodno kojoj bi bili obuhvaćeni svi oblici kampanje (uključujući online oglašavanje). Čak 64,3% ispitanika/ca se u potpunosti slaže sa uvođenjem ove mjere, dok je 28,5% uglavnom saglasno sa ovom mjerom. Dakle, preko 92% ispitanika/ce imaju pozitivan ili uglavnom pozitivan stav kada je u pitanju praćenje troškova kampanje od samog početka izbornog procesa, te da treba da uključi i online oglašavanje.

U kojoj mjeri se slažete da bi praćenje troškova kampanje trebalo da počne od raspisivanja izbora i obuhvati sve oblike kampanje (uključujući online oglašavanje)?

Ispitanici/e vrlo snažno podržavaju i preporuku OSCE/ODIHR i Venecijanske komisije da političke partije finansijski izvještavaju i van izbornih ciklusa. Isto kao i u slučaju prethodnog pitanja, preko 90% ispitanika/ca ima pozitivan ili uglavnom pozitivan stav o obavezi finansijskog izvještavanja političkih partija i van izbornog ciklusa (64,3% u potpunosti saglasno), što ukazuje na postojanje zainteresovanosti i spremnosti da se poveća odgovornost političkih subjekata za redovno trošenje finansijskih sredstava, a ne samo tokom izbornog procesa.

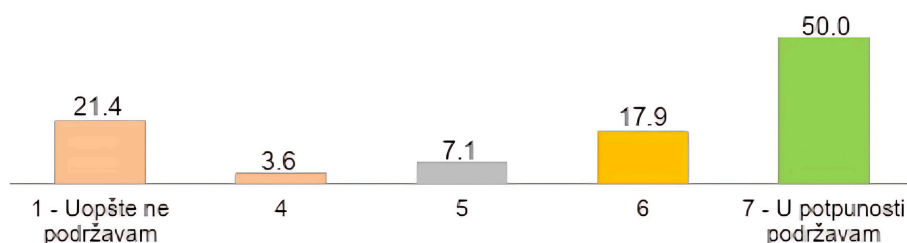

Na pitanje šta misle o povećanju maksimalnih iznosa donacija za fizička i pravna lica, većina ispitanika/ca, njih 57,1% podržava povećanje donacija, ali uz strože mjere kontrole, dok 28,6% ispitanika/ca smatra da treba zadržati postojeće (niže) limite. 14,3% ispitanika/ca nije imalo stav po ovom pitanju. Kada je riječ o važećim zakonskim odredbama, za finansiranje redovnog rada političkog subjekta fizičko lice može da uplati najviše 5.000 eura, a pravno lice može uplatiti najviše 20.000 eura na godišnjem nivou.

Na pitanje u kojoj mjeri podržavaju dodatnu kriminalizaciju nelegalnog finansiranja i zloupotrebe državnih resursa uoči izbora, većina ispitanika/ca je pokazala vrlo snažnu podršku. Ukupno, dvije trećine ispitanika/ca (75%) ima pozitivan stav po ovom pitanju (čak 50% ispitanika/ca je u potpunosti saglasno sa ovom mjerom). Ipak, treba napomenuti da petina ispitanika/ca uopšte ne podržava dodatnu kriminalizaciju nelegalnog finansiranja i zloupotrebe državnih resursa uoči izbora.

U kojoj mjeri podržavate dodatnu kriminalizaciju nelegalnog finansiranja i zloupotrebe državnih resursa uoči izbora?

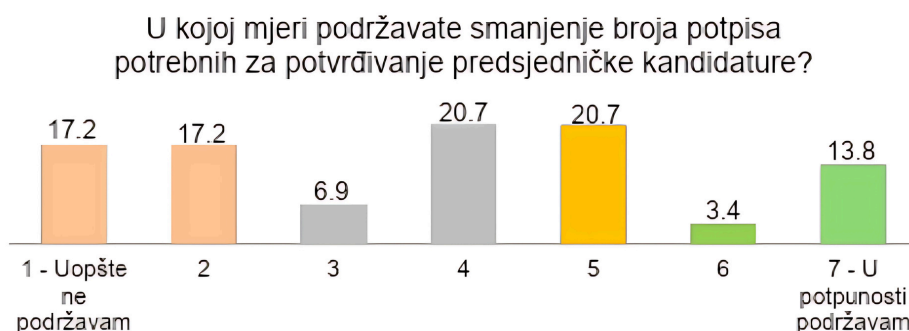

Ovi rezultati pokazuju da velika većina ispitanika/ca prepoznaje potrebu za oštrijim mjerama protiv zloupotreba u izbornim procesima, naročito u pogledu zloupotrebe javnih resursa i nelegalnog finansiranja kampanja. S druge strane, manji ali značajan dio ispitanika/ca izražava rezervisanost, što može upućivati na bojazan od prekomjerne kriminalizacije ili političke selektivnosti u primjeni zakona koja može voditi drugim oblicima zloupotreba u okviru izborne kampanje.

5. Stavovi ispitanika/ca o novom sistemu potvrđivanja kandidatura na izborima i uvođenju individualnih kandidatura

Sistem potvrđivanja kandidatura na izborima u Crnoj Gori je do sada bio izvor kontroverzi i situacija koje su bacale sjenku na demokratičnost izbornih procesa. Jedna od vodećih NVO u praćenju izbora u Crnoj Gori – Centar za demokratsku tranziciju (CDT) s pravom ističe da je proces prikupljanja i provjere potpisa za kandidature problem koji opterećuje sve izborne procese u Crnoj Gori, jer je javnost u više navrata opravdano sumnjala da su pojedine liste i kandidature potvrđivane na osnovu falsifikovanih potpisa, pri čemu je došlo do neovlašćenog prikupljanja i korišćenja ličnih podataka građana/ki. Ukazujući da međunarodni standardi preporučuju da bi građanima/kama trebalo da bude dozvoljeno da potpisom podrže više od jedne liste ili kandidata/kinja, CDT predlaže da je neophodno omogućiti da jedan birač/ica može potpisom podržati više lista, ocjenjujući kao “pretjeran” zahtjev da se za potvrđivanje kandidature na predsjedničkim izborima prikupe potpisi 1,5% upisanih birača/ica, što je u suprotnosti sa standardom od najviše 1%.

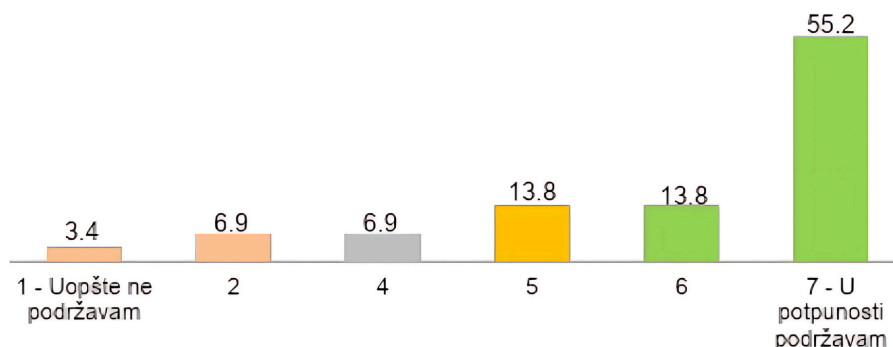
U okviru ovog istraživanja, ispitanike/ce smo upitali u kojoj mjeri podržavaju smanjenje broja potpisa potrebnih za potvrđivanje predsjedničke kandidature. Stavovi ispitanika/ca o ovom pitanju su umjereno podijeljeni – 37,9% podržava (13,8% u potpunosti), dok 41,3% ima rezerve ili ne podržava ovo rješenje (17,2% u potpunosti ne podržava). Ukupno gledano, postoji određeni stepen otvorenosti za liberalizaciju uslova kroz smanjenje broja potpisa potrebnih za potvrđivanje predsjedničke kandidature, ali uz izražen oprez – što može ukazivati na bojazan da bi snižavanje broja potrebnih potpisa podrške za kandidate moglo dovesti do tzv. trivijalizacije izbornog procesa ili inflacije kandidata.

Sa druge strane, CDT je predložio i uvođenje individualnih kandidatura, s obzirom na to da važeće zakonodavno rješenje onemogućava pojedincima/kama da se direktno kandiduju na izborima. Rezultati istraživanja govore da postoji podrška ovom rješenju – čak 55,2% ispitanika/ca ga u potpunosti podržava, dok dodatnih 27,6% o njemu ima uglavnom pozitivan stav. Vrlo mali procenat ispitanika/ca (3,4%) ne podržava ovu inicijativu.

U kojoj mjeri podržavate ideju da se omogući nezavisnim kandidatima/kinjama da se kandiduju, kao što je praksa u nekim zemljama EU?

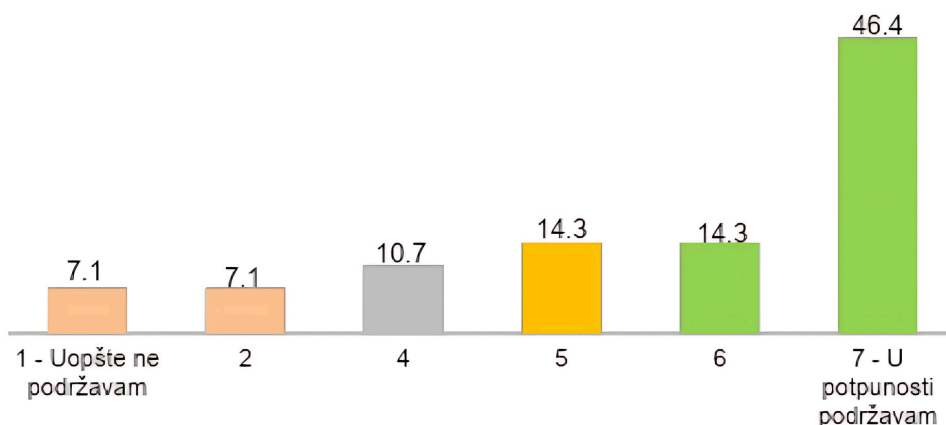
Ovi nalazi ukazuju na snažno izraženu potrebu za uvođenjem individualnih kandidatura, čime će se, uz moguće uvođenje otvorenih lista, pozitivno uticati na demokratičnost izbornih procesa u Crnoj Gori.

6. Stavovi ispitanika/ca o uvođenju afirmativne akcije za pripadnike/ce Romske nacionalne zajednice i Stavovi ispitanika o unapređenju političke participacije žena u izbornim procesima

6.1. Stavovi ispitanika/ca o uvođenju afirmativne akcije za pripadnike/ce Romske nacionalne zajednice

Zakon o izboru odbornika i poslanika predviđa mjere afirmativne akcije za predstavnike/ce manjinskih naroda. Shodno važećem rješenju, izborne liste koje predstavljaju manjinske narode ili nacionalne zajednice stiču pravo na učešće u raspodjeli mandata i u slučaju ako osvoje manje od 3% važećih glasova. Cenzus za manjinske liste je 0,7%, dok je za predstavnike Hrvatskog naroda omogućeno da najuspješnija lista koja osvoji najmanje 0,35% važećih glasova osvoji jedan mandat. Centar za demokratsku tranziciju (CDT) već duži vremenski period zagovara da se ovakva mogućnost obezbijedi i na izborne liste za izbor pripadnika/ca romskog naroda (ova manjinska zajednica prema podacima sa posljednjeg popisa broji 0,90%). Na pitanje u kojoj mjeri ispitanici/e podržavaju da se afirmativne mjere (poput smanjenog izbornog praga) prošire i na romsku zajednicu, rezultati ovog istraživanja pokazuju značajnu podršku jednom ovakvom rješenju. Čak 46,4% ispitanika/ca u potpunosti podržava ovaj predlog, dok 28,6% ispitanika/ca ima uglavnom pozitivan stav prema istom. Ukupno, svega 7,1% ispitanika/ca se izričito protivi ovom predlogu.

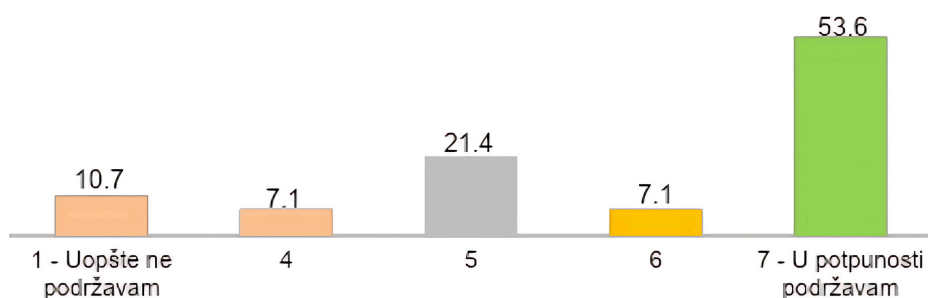
Trenutno je cenzus za manjinske liste 0,7%, a za predstavnike/ce hrvatskog naroda 0,35%

6.2. Stavovi ispitanika/ca o unapređenju političke participacije žena u izbornim procesima

Zakon o izboru odbornika i poslanika predviđa obaveznu kvotu od 30% žena na izbornim listama, odnosno da među svaka četiri kandidata, prema redoslijedu na listi, mora biti najmanje jedna kandidatkinja. Ove kvote uvedene su u crnogorsko izbornu zakonodavstvo prije više od 10 godina sa ciljem da se unaprijedi učešće žena u politici. Ipak, praktična implementacija ovih rješenja nije značajnije unaprijedila participaciju žena u politici, niti je na značajan način povećala broj žena u Parlamentu Crne Gore. Stoga, kako CDT predlaže, važno je unaprijediti postojeća zakonska rješenja, kroz uvođenje rješenja shodno kojima bi najmanje 40% kandidata/kinja na listama bile žene, te da među svaka tri kandidata na listama mora biti najmanje jedna osoba manje zastupljenog pola.

U kojoj mjeri podržavate predlog da se obavezni procenat kandidatkinja poveća na 40% i da na svaka tri mjesta mora biti bar jedan predstavnik/ca manje zastupljenog pola?

Ovi rezultati jasno potvrđuju da postoji visok nivo saglasnosti među ispitanicima o potrebi za aktivnim politikama rodne ravnopravnosti, koje nadilaze puko formalno prisustvo žena na listama. Stoga se čini opravdanim nastavak zagovaranja ovog predloga od strane CDT-a, kako bi se u predstojećoj fazi procesa izborne reforme on našao pred poslanicima/ama, koji bi donijeli konačnu odluku o njemu.

7. Preporuke

Neophodno je u narednim mjesecima intenzivirati rad Odbora za sveobuhvatnu izbornu reformu sa ciljem usvajanja izmjena izbornih zakona, zaključno sa krajem 2025. godine, kako je i predviđeno dokumentom "Reformska agenda Crne Gore 2024-2027 : za Instrument EU za reforme i rast".

Kroz izbornu reformu, moraju se adresirati preporuke OSCE/ODIHR-a, kao i preporuke domaćih nevladinih organizacija koje sprovode aktivnosti praćenja izbornih procesa. Poseban fokus treba staviti na preporuke kojima se sprovodi revizija izbornog zakonodavstva koje se odnosi na izbore, profesionalizaciju Državne izborne komisije i jačanje nezavisnosti izbornih komisija.

S obzirom na to da stavovi ispitanika/ca iskazuju jasan pozitivan odnos prema uvođenju sistema otvorenih lista u Crnoj Gori, u procesu revizije Zakona o izboru odbornika/ca i poslanika/ca preporučuje se da Odbor za sveobuhvatnu izbornu reformu razmotri uvođenje tzv. preferencijalnog glasanja, odnosno otvorenih lista.

Možemo reći da objedinjavanje i održavanje lokalnih izbora u jednom danu uživa konsenzualnu podršku svih ispitanika/ca ovog istraživanja. Stoga se preporučuje političkim akterima da ovaj zahtjev, na kome već duže vremena insistira i Evropska komisija, formalizuje u procesu reforme izbornog zakonodavstva kako bi se stvorili političke i pravne pretpostavke za održavanje lokalnih izbora u jednom danu u narednih 12-24 mjeseca.

Imajući u vidu da gotovo dvije trećine ispitanika/ca u okviru ovog istraživanja podržavaju reformu sistema lokalnih samouprava, preporučuje se da se oformi posebna radna grupa, koja bi bila sastavljena od predstavnika Vlade Crne Gore, političkih partija, nevladinih organizacija, lokalnih samouprava i Zajednice opština Crne Gore, i koja bi imala zadatak da formalizuje predlog zakonskih izmjena u okviru Zakona o izboru odbornika/ca i poslanika/ca sa ciljem uvođenja direktnih izbora za organe mjesnih zajednica.

Preporučuje se da se u procesu revizije izbornog zakonodavstva posebna pažnja posveti uvođenju odredbi u Zakon o izboru odbornika/ca i poslanika/ca kojima se garantuje profesionalizacija i nezavisnost Državne izborne komisije, koja bi u potpunosti bila sastavljena od stručnih i nepristrasnih članova/ica.

Prilikom revizije odredbi o organima za sprovođenje izbora, preporučuje se da se koncipiraju odredbe kojima će se definisati period mandata DIK-a koji je duži od mandata Skupštine (npr. 6 godina). Takođe, preporučuje se da se definiše model kojim će se obezbijediti puna finansijska nezavisnost DIK-a, po uzoru na finansijsku autonomiju koju uživa Agencija za sprečavanje korupcije, s obzirom na to da većina ispitanika ovog istraživanja ima pozitivan stav po ovom pitanju.

Odbor za sveobuhvatnu izbornu reformu treba da bez odlaganja pristupi definisanju i usvajanju izmjena Zakona o finansiranju političkih subjekata i izbornih kampanja, s obzirom na to da je ova reformska aktivnost već duže vremena na čekanju.

Prilikom predlaganja i usvajanja izmjena Zakona o finansiranju političkih subjekata i izbornih kampanja, neophodno je definisati konkretna zakonska rješenja koja će se odnositi na ograničavanje troškova izborne kampanje, s obzirom na to da ispitanici/e u velikoj mjeri izražavaju saglasnost s potrebom da se ograniče troškovi izbornih kampanja kako bi se spriječila prekomjerna potrošnja u toku izborne kampanje.

S obzirom na većinsku podršku ispitanika rješenjima kojima bi se u Zakonu o finansiranju političkih subjekata i izbornih kampanja definisala veća ulaganja finansijskih sredstava koja pripadaju političkim partijama u ženske organizacije unutar partija, predlaže se da Odbor za izbornu reformu ozbiljno razmotri i predloži ovakva rješenja, jer bi se njima izvjesno unaprijedilo učešće žena u politici.

S obzirom na kontroverze i sumnje koje je u javnosti izazivao proces prikupljanja potpisa podrške za izborne liste, neophodno je razmotriti predlog kojim se omogućava da jedan birač/ica može potpisom podržati više lista. Kada je riječ o potpisima podrške za predsjedničke kandidature, imajući u vidu da su stavovi ispitanika/ca po ovom pitanju dosta rezervisani, treba inicirati politički dijalog u pravcu smanjenje broja potpisa potrebnih za potvrđivanje predsjedničke kandidature.

Preporučuje se da se za izborne liste za izbor pripadnika/ca romskog naroda obezbijedi uvođenje modela kroz izmjene Zakona o izboru odbornika i poslanika kojim bi po povlašćenim uslovima steklo pravo na učešće u raspodjeli mandata, kao i ostale izborne liste predstavnika manje brojnih naroda.

Prilikom revizije odredbi Zakona o izboru odbornika i poslanika, neophodno je definisati rješenja kojim bi se, shodno preporukama CDT-a, obezbijedilo učešće od najmanje 40% ženskih kandidata na listama. Takođe, kada je riječ o rasporedu kandidata na listama, neophodno je formalizovati zakonsko rješenje da među svaka tri kandidata na listama mora biti najmanje jedna osoba manje zastupljenog pola. Rezultati ovog istraživanja jasno potvrđuju da postoji visok nivo saglasnosti među ispitanicima/ama o navedenim rješenjima.

Finansira
Evropska unija

CENTAR ZA
DEMOKRATSKU
TRANZICIJU

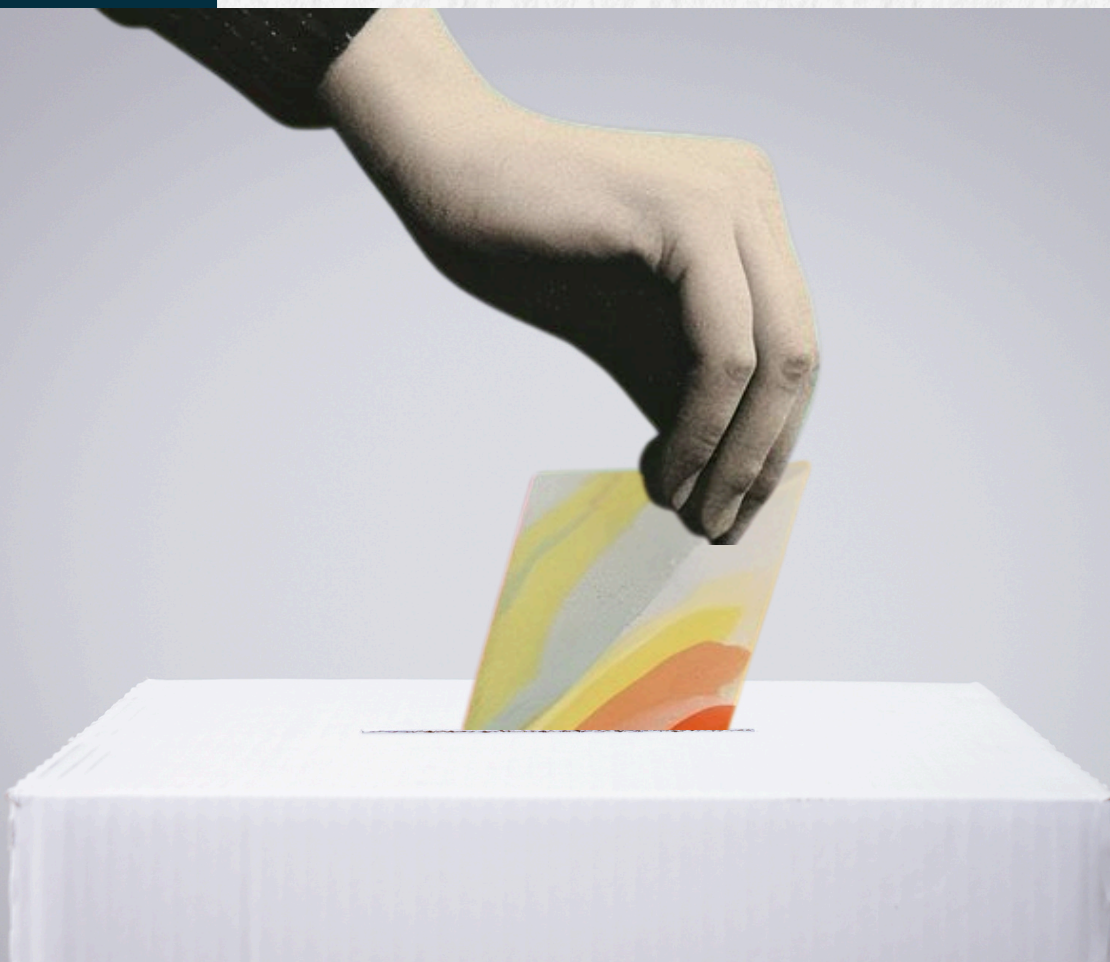
uzor
Udruženje za odgovorni i održivi razvoj

UMHCG
Udruženje mladih u Crnoj Gori

Ministarstvo
javne uprave

www.uzor.me

office@uzor.me

+382 20 653 271